

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного господарського
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР
за лютий 2026 року

Зміст

1. Справи про банкрутство	4
1.1. Щодо незмінності черговості вимог кредиторів при зміні законодавства	4
2. Справи щодо корпоративних спорів, корпоративних прав	5
2.1. Щодо юрисдикції спору про визнання протиправним та скасування наказу Мін'юсту про анулювання реєстраційних дій про зміну керівника та кінцевого бенефіціарного власника	5
2.2. Щодо обрання головою установчих зборів та головою правління ОСББ особи, яка не є співвласником багатоквартирного будинку	7
2.3. Щодо відсутності в колишнього директора ТОВ права оскаржувати рішення загальних зборів, що стосується реалізації корпоративних прав учасників	8
3. Справи щодо земельних відносин та права власності	9
3.1. Щодо відповідальності постійного лісокористувача за незабезпечення охорони лісу від незаконної рубки третіми особами	9
3.2. Щодо неможливості легалізації самочинного будівництва шляхом державної реєстрації права власності або на підставі рішення третейського суду	11
3.3. Щодо передчасності застосування вимог про внесення вартості майна на депозит суду без встановлення характеру позову та добросовісності набувача на стадії відкриття провадження	13
4. Справи у спорах, що виникають із правочинів, зокрема договорів	15
4.1. Щодо порушення строку повідомлення про настання форс-мажорних обставин	15
4.2. Щодо відповідальності за порушення обов'язку зареєструвати податкові накладні	16
5. Процесуальні питання	17
5.1. Щодо належного суб'єктного складу сторін у спорі про визнання недійсним договору оренди державного майна	17
5.2. Щодо належного відповідача у справах про захист ділової репутації та відповідальності за поширення недостовірної інформації	19
5.3. Щодо використання в господарській справі матеріалів досудового розслідування без письмового дозволу на розголошення відомостей	20
5.4. Щодо покладення судових витрат за результатом розгляду позову уповноваженої особи засновника (учасника) боржника саме на неї, а не на особу, чий інтереси вона представляє	21

Перелік уживаних скорочень

АТ	— акціонерне товариство
БЕБ	— Бюро економічної безпеки
ВС	— Верховний Суд
ГО	— громадська організація
ГПК України	— Господарський процесуальний кодекс України
ДП	— державне підприємство
ЄДР	— Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань
КГС ВС	— Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КУзПБ	— Кодекс України з процедур банкрутства
КМУ	— Кабінет Міністрів України
ЛК	— Лісовий кодекс України
МОН України	— Міністерство освіти і науки України
ОВА	— обласна військова адміністрація
ОП КГС ВС	— об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ПП	— приватне підприємство
ПТУ	— професійно-технічне училище
РВ ФДМУ	— регіональне відділення Фонду державного майна України
ТОВ	— товариство з обмеженою відповідальністю
ФДМУ	— Фонд державного майна України
ФОП	— фізична особа – підприємець
ЦК України	— Цивільний кодекс України
СП КГС ВС	— судова палата для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності Касаційного господарського суду в складі Верховного Суду

1. Справи про банкрутство

1.1. Щодо незмінності черговості вимог кредиторів при зміні законодавства

Якщо вимоги кредитора визнані судом та включені до реєстру з певною черговістю згідно з раніше чинним законодавством і таке рішення набрало законної сили та не скасоване у встановленому порядку, то перегляд черговості цих вимог виключно на підставі зміни законодавчих норм є неможливим.

Зміни у законі не належать до передбачених законодавством про банкрутство підстав для внесення змін до реєстру вимог кредиторів, зокрема щодо черговості їх задоволення.

Проведення у справі про банкрутство ТОВ «Ексліфтбудсервіс» пройшло шлях від формування реєстру вимог кредиторів, одним з яких стало і Головне управління ДПС у м. Києві як відокремлений підрозділ ДПС (шоста черга), до визнання Товариства банкрутом та введення ліквідаційної процедури.

Податковий орган ініціював внесення змін до реєстру кредиторів шляхом перегляду черговості погашення своїх грошових вимог з шостої черги у третю, посилавшись на зміну профільного законодавства (набрання чинності КУзПБ).

Суд першої інстанції заяву податкового органу задовольнив, тоді як апеляційний суд не погодився з таким рішенням та відмовив у задоволенні заяви про внесення змін до реєстру кредиторів ТОВ «Ексліфтбудсервіс».

ОЦІНКА СУДУ

На момент постановлення оскаржуваної ухвали місцевого господарського суду діяли норми Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (в редакції, чинній на момент звернення із заявою про визнання кредиторських вимог) (далі – Закон про банкрутство) і судом відніс грошові вимоги кредитора до шостої черги, врахувавши що заява з кредиторськими вимогами податкового органу до ТОВ «Ексліфтбудсервіс» подана після спливу строку, встановленого ст. 23 згаданого Закону. Така ухвала набрала законної сили та є чинною.

21.10.2019 введено в дію КУзПБ, згідно з п. 2 Прикінцевих та перехідних положень якого з дня введення в дію цього Кодексу визнано таким, що втратив чинність, зокрема, Закон про банкрутство.

КГС ВС наголосив, що податковий орган звернувся із заявою про визнання грошових вимог у період дії Закону про банкрутство (в редакції від 19.01.2013), тобто майже за три роки до набрання чинності КУзПБ. Оскільки на моменти виникнення, перебігу та закінчення тридцятиденного строку для подання відповідної заяви діяв попередній закон, суд розглянув її по суті та ухвалив остаточне рішення про задоволення вимог із чітким визначенням їхньої черговості згідно з чинними на той час нормами.

Відповідно до ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Закріплення принципу незворотності дії нормативно-правового акта у часі на конституційному рівні є гарантією стабільності суспільних відносин, зокрема відносин між державою і громадянами, породжуючи у громадян впевненість у тому, що їхнє існуюче становище не буде погіршене прийняттям більш пізнього закону чи іншого нормативно-правового акта (рішення Конституційного Суду України від 13.05.1997 №1-зп).

КГС ВС виснував, що зміни у спеціальному законодавстві про банкрутство, зокрема КУзПБ, щодо черговості задоволення вимог кредиторів не можуть слугувати самостійною підставою для внесення змін до затвердженого судовою ухвалою реєстру вимог кредиторів. Якщо вимоги кредитора визнані судом та включені до реєстру з певною черговістю згідно з раніше чинним законодавством і таке рішення набрало законної сили та не скасоване у встановленому порядку, то перегляд черговості цих вимог виключно на підставі зміни законодавчих норм є неможливим.

Отже, зміни у законі не належать до передбачених законодавством про банкрутство підстав для внесення змін до реєстру вимог кредиторів, зокрема щодо черговості їх задоволення.

КГС ВС залишив без змін постанову суду апеляційної інстанції.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.02.2026 у справі № 910/8404/15-г можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134265680>

2. Справи щодо корпоративних спорів, корпоративних прав

2.1. Щодо юрисдикції спору про визнання протиправним та скасування наказу Мін'юсту про анулювання реєстраційних дій про зміну керівника та кінцевого бенефіціарного власника

Спір за позовом юридичної особи про визнання протиправним та скасування наказу Мін'юсту щодо анулювання реєстраційних дій про зміну керівника та кінцевого бенефіціарного власника підлягає розгляду за правилами господарського судочинства. Бюро економічної безпеки України має право звертатися до Мін'юсту зі скаргою на такі реєстраційні дії з метою реалізації Закону України «Про санкції».

СП КГС ВС розглянула касаційну скаргу Мін'юсту у справі за позовом ТОВ до скаржника за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача про визнання протиправним та скасування наказу та за позовом третьої особи із самостійними вимогами щодо предмета спору – Компанії до Мін'юсту за участю третьої особи, яка не заявляє

самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – БЕБ про визнання протиправним та скасування наказу.

Після зміни державним реєстратором відомостей про керівника та кінцевого бенефіціарного власника ТОВ, БЕБ, вважаючи такі дії такими, що могли порушувати санкційне законодавство, звернулося до Мін'юсту, який розцінив це звернення як скаргу, скасував реєстраційні дії та видав наказ про їх анулювання. ТОВ та Компанія оскаржили цей наказ у суді, стверджуючи що БЕБ не мала повноважень подавати скаргу.

Господарський суд, рішення якого залишив без змін апеляційний господарський суд, позов задовольнив.

Ухвалою Верховний Суд передав справу на розгляд СП КГС ВС для можливого відступу від раніше висловленого висновку щодо господарської юрисдикції таких спорів, зазначивши що вони можуть підлягати розгляду в порядку адміністративного судочинства, оскільки пов'язані з процедурними порушеннями Мін'юсту та захистом прав у сфері публічно-правових відносин, а також з огляду на віднесення цієї категорії справ законодавцем до юрисдикції адміністративних судів.

ОЦІНКА СУДУ

СП КГС ВС зауважила, що визначення юрисдикції повинно базуватися на суті спору, характері правовідносин, змісті та юридичній природі обставин справи. Навіть якщо спір пов'язаний з діями органу державної влади, він може залишатися приватноправовим, якщо предметом оскарження є порушення корпоративних або майнових прав конкретних суб'єктів господарювання.

Спір щодо скасування наказу Мін'юсту є приватноправовим, оскільки він безпосередньо впливає на корпоративну структуру, управління товариством та реалізацію корпоративних прав його учасників. Участь суб'єкта владних повноважень у таких правовідносинах не змінює природу спору, якщо його суть – захист корпоративних прав. Спір у справі безпосередньо пов'язаний з діяльністю та управлінням юридичною особою, отже, позивач правильно звернувся з позовом саме в порядку господарського судочинства.

Верховний Суд дійшов висновку, що БЕБ має право звертатися до Міністерства юстиції зі скаргою на реєстраційні дії у разі виявлення ознак порушення санкційного законодавства, навіть якщо Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» не містить прямої вказівки на це. Звернення БЕБ до Мін'юсту є участю у реалізації та моніторингу ефективності державної санкційної політики у сфері економічної безпеки у зв'язку з виконанням покладених на нього функцій відповідно до ст. 22 Закону України «Про Бюро економічної безпеки».

За результатами розгляду касаційної скарги скасовано рішення судів попередніх інстанцій та ухвалено нове рішення про відмову в позові.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 09.02.2026 року у справі № 910/10897/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134085299>

2.2. Щодо обрання головою установчих зборів та головою правління ОСББ особи, яка не є співвласником багатоквартирного будинку

Законодавство про ОСББ не містить заборони обирати до складу правління та головою правління особу, яка не є співвласником багатоквартирного будинку.

Відсутність прямої заборони у законодавстві означає можливість співвласників самостійно визначати склад органів управління об'єднання.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу співвласника ОСББ у справі за позовом скаржника до ОСББ про визнання протиправним (незаконним) рішення установчих зборів ОСББ та скасування порядку денного установчих зборів ОСББ як такого, що не відповідає ст. 6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

Позовні вимоги мотивовані, зокрема, тим що голова ОСББ, який не є власником квартири чи нежитлового приміщення у багатоквартирному будинку за вказаною адресою, був обраний не з числа співвласників багатоквартирного будинку.

Господарський суд рішенням позов задовольнив.

Постановою апеляційний господарський суд рішення Господарського суду скасував, у задоволенні позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що законодавство про ОСББ не містить заборони обирати до складу правління та головою правління особу, яка не є співвласником багатоквартирного будинку. Відсутність прямої заборони у законодавстві означає можливість співвласників самостійно визначати склад органів управління об'єднання.

Адже саме співвласники багатоквартирного будинку, ухваливши відповідне рішення, обрали до правління ОСББ та головою правління особу, яка не є співвласником багатоквартирного будинку.

КГС ВС також врахував, що відповідні обмеження щодо обрання правління ОСББ та голови правління могли бути передбачені умовами статуту ОСББ (ч. 2 ст. 7 Закону «Про ОСББ»). Проте статут ОСББ не містив жодних обмежень щодо обрання або призначення до правління та/або головою правління особи, яка не є співвласником багатоквартирного будинку.

Заборони або обмеження стосовно обрання такої особи головою установчих зборів також відсутні, оскільки закон визначає лише, що установчі збори веде голова зборів, який обирається більшістю голосів присутніх співвласників або їх представників (ст. 6 Закону України «Про ОСББ»).

До того ж КГС ВС звернув увагу, що в межах прав співвласників на управління багатоквартирним будинком через участь у загальних зборах та ухвалення рішень співвласники можуть ініціювати внесення змін до статуту ОСББ, зокрема щодо визначення осіб, які можуть бути обрані до правління та головою правління, їх повноважень, а також щодо переобрання складу правління та голови правління.

За результатами розгляду касаційної скарги постанову апеляційного суду залишено без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.02.2026 у справі № 916/4721/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133782451>

2.3. Щодо відсутності в колишнього директора ТОВ права оскаржувати рішення загальних зборів, що стосується реалізації корпоративних прав учасників

Директор, який не є учасником товариства, не може посилатися на процедурні порушення при скликанні та проведенні загальних зборів як на підставу для визнання їх рішень недійсними, якщо такі рішення стосуються корпоративних прав учасників, а не його власних прав як керівника.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу колишнього директора ТОВ у спорі за позовом скаржника до ТОВ, за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача про визнання рішень загальних зборів товариства недійсними, скасування реєстраційних записів, поновлення на посаді та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Позов мотивовано тим, що загальні збори ТОВ скликані та проведені з істотними порушеннями закону і статуту, а також порушенням трудових прав директора у зв'язку зі звільненням.

Господарський суд рішенням, залишеним без змін апеляційним господарським судом, у позові відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що директор, який не є учасником товариства, не може посилатися на процедурні порушення при скликанні та проведенні загальних зборів як на підставу для визнання їх рішень недійсними, якщо такі рішення стосуються корпоративних прав учасників, а не його власних прав як керівника.

Збільшення статутного капіталу та зміна складу учасників не стосується законного інтересу директора, який не є учасником, і рішення зборів можуть впливати на колишнього директора лише у частині припинення його повноважень.

Водночас системний аналіз положень п. 5 ч.1 ст. 41 КЗпП України та ч. 3 ст. 99 ЦК України свідчить, що припинення повноважень члена виконавчого органу може відбутися у будь-який час та з будь-яких підстав. Крім цього, наявність спеціальних умов статуту або ж трудового договору (контракту), які б свідчили про наявність певної процедури ухвалення рішення про припинення повноважень директора товариства, суди попередніх інстанцій не встановили.

Отже, колишній директор, який не є учасником товариства, не наділений правом оскаржувати рішення загальних зборів з мотивів порушення порядку їх скликання та проведення у частині, що стосується реалізації корпоративних прав учасників, оскільки такі рішення не зачіпають його прав. Наявність чи відсутність процедурних порушень у прийнятті рішень щодо збільшення статутного капіталу

та зміни складу учасників не створює для директора самостійного права вимагати визнання їх недійсними.

За результатами розгляду касаційної скарги рішення судів попередніх інстанцій залишено без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.02.2026 року у справі № 910/3596/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134234457>

3. Справи щодо земельних відносин та права власності

3.1. Щодо відповідальності постійного лісокористувача за незабезпечення охорони лісу від незаконної рубки третіми особами

Обов'язок щодо забезпечення охорони лісових насаджень покладено саме на постійних лісокористувачів, які відповідають за невиконання або неналежне виконання таких обов'язків, в тому числі у разі незабезпечення охорони та захисту лісів від незаконних рубок дерев. При цьому, цивільно-правову відповідальність за порушення лісового законодавства мають нести не лише особи, які безпосередньо здійснюють самовільну вирубку лісів, а й постійні лісокористувачі, вина яких полягає у протиправній бездіяльності у вигляді невчинення дій щодо забезпечення охорони та збереження лісу від незаконних рубок на підвідомчих їм ділянках із земель лісового фонду, що має наслідком самовільну рубку (пошкодження) лісових насаджень третіми (невстановленими) особами.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ДП за позовом прокурора в інтересах міської ради до скаржника про відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що ДП як постійний лісокористувач не забезпечило охорони і збереження закріплених лісів, допустило їх незаконну порубку, внаслідок чого навколишньому природному середовищу спричинено шкоду, що підтверджується матеріалами кримінального провадження та висновком інженерно-екологічної експертизи.

Господарський суд відмовив у задоволенні позову, дійшов висновку, що прокурор не довів протиправної поведінки відповідача, адже саме ДП виявило факт незаконної рубки та повідомило про це правоохоронні органи. Крім того, суд вказав на відсутність належних доказів щодо кількості пнів, їх характеристик та реального розміру завданої шкоди.

Постановою апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та задовольнив позов. Суд виходив із того, що постійний лісокористувач несе відповідальність за неналежну охорону лісу навіть у випадку здійснення незаконної рубки третіми особи, оскільки обов'язок забезпечення охорони лісів прямо передбачений положеннями ЛК України. Апеляційний суд встановив, що факт незаконної рубки підтверджується наявними у справі доказами, зокрема актом

огляду місця правопорушення, протоколом огляду місця події, переліком діаметрів пнів, матеріально-грошовою оцінкою лісосіки та висновком судової експертизи.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначає, що для застосування такої міри відповідальності, як відшкодування шкоди, необхідна наявність повного складу правопорушення: протиправної поведінки особи; шкоди (збитків); причинного зв'язку між протиправною поведінкою та збитками; вини особи, яка заподіяла збитки.

КГС ВС зазначає, що відповідно до статей 19, 64 та 86 ЛК України постійний лісокористувач зобов'язаний забезпечувати охорону лісів.

До того ж цивільно-правова відповідальність може наставати не лише для осіб, які безпосередньо здійснили незаконну рубку, але й для постійного лісокористувача у разі неналежного виконання ним обов'язку щодо охорони лісу.

Отже, організація і забезпечення охорони та захисту лісів, яка передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження та охорону лісів, зокрема, від незаконних рубок та інших пошкоджень, покладається на постійних лісокористувачів.

У статті 69 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» передбачено, що шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, підлягає компенсації в повному обсязі.

Верховний Суд неодноразово зазначав, що відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства, за своєю правовою природою є відшкодуванням позадоговірної шкоди.

Разом з тим для покладення на постійного лісокористувача обов'язку з відшкодування шкоди, завданої навколишньому природному середовищу через незабезпечення охорони і збереження лісового фонду на підвідомчій йому території, першочерговим є з'ясування обставини встановлення факту порушення лісокористувачем встановлених правил лісокористування, у цьому випадку – здійснення незаконної порубки дерев.

З огляду на це висновок суду апеляційної інстанції, що обов'язок охороняти ліси від незаконних рубок, а також дотримуватися правил і норм використання лісових ресурсів покладено саме на відповідача як постійного лісокористувача, є обґрунтованим.

Верховний Суд погодився з висновками апеляційного суду щодо встановлення факту незаконної рубки. Суд зазначив, що цей факт підтверджується протоколом огляду місця події, актом огляду правопорушення, переліком діаметрів пнів, фототаблицями та документами лісогосподарського підприємства. Важливим є те, що зазначені документи складені за участю представників ДП та підписані ними без зауважень.

Щодо визначення розміру шкоди КГС ВС визнав правильним підхід апеляційного суду, який визначив її на підставі переліку пнів із зазначенням їх діаметрів, матеріально-грошової оцінки лісосіки та висновку судової

інженерно-екологічної експертизи. Суд також зазначив, що розбіжність між первинним розрахунком лісгоспу та експертним висновком пояснюється застосуванням експертом індексу споживчих цін, як це передбачено у постанові Кабінету Міністрів України № 575.

За результатами розгляду касаційну скаргу залишено без задоволення, постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.02.2026 у справі № 907/278/25 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/134017738>.

3.2. Щодо неможливості легалізації самочинного будівництва шляхом державної реєстрації права власності або на підставі рішення третейського суду

Об'єкт нерухомості є самочинним будівництвом, якщо збудований на земельній ділянці, не відведеній для цієї мети, без дозвільних документів або з порушенням будівельних норм. Державна реєстрація права власності чи рішення третейського суду не змінюють правового режиму самочинного будівництва. Власник земельної ділянки має право вимагати знесення самочинно збудованого об'єкта за рахунок особи, яка здійснила будівництво, якщо не надавав згоди на будівництво. Особа без речового права на земельну ділянку не може набути права власності на розташовані на ній об'єкти нерухомості.

КГС ВС розглянув касаційну ПП за позовом прокурора в інтересах міської ради до скажника про усунення перешкод у користуванні та розпорядженні об'єктом екомережі земельною ділянкою водного фонду.

Позов обґрунтований тим, що ПП на земельній ділянці комунальної власності, яка знаходиться в межах прибережної захисної смуги річки Либідь, розміщена нежитлова будівля. Разом з тим міська рада не ухвалювала рішень щодо передачі цієї земельної ділянки у власність чи користування будь-яким особам. Також встановлено відсутність у ПП дозвільних документів на виконання будівельних робіт щодо зазначеного об'єкта. За таких обставин прокурор вважав, що спірна будівля є самочинним будівництвом, яке порушує право територіальної громади на користування та розпорядження земельною ділянкою.

Господарський суд рішенням, залишеним без змін постановою апеляційного суду, позов задовольнив. Суди виходили з того, що будівництво на спірній земельній ділянці проведено за відсутності правовстановлюючих документів на земельну ділянку, дозвільних документів, які надають право на виконання підготовчих та будівельних робіт, тобто в силу положень ч. 1 ст. 376 ЦК України та ст. 29 Закону України «Про планування та забудову території» є самочинним будівництвом. Водночас така земельна ділянка належить до земель водного фонду, розташована в межах прибережної захисної смуги річки Либідь, на яку поширюється особливий порядок її використання та надання у користування.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд дійшов висновку, що суди попередніх інстанцій правильно застосували норми матеріального та процесуального права. Суд зазначив, що державна реєстрація права власності не є самостійною підставою виникнення такого права, а лише підтверджує вже набуте право за наявності законних підстав.

Колегія суддів зазначила, що відповідно до ст. 376 ЦК України об'єкт нерухомості визнається самочинним будівництвом, якщо він зведений на земельній ділянці, не відведеній для цієї мети, без відповідних дозвільних документів або з істотними порушеннями будівельних норм. Наявність хоча б однієї із цих ознак є достатньою для визнання будівництва самочинним. Особа, яка здійснила таке будівництво, не набуває права власності на відповідний об'єкт.

Крім того, КГС ВС зауважив, що рішення третейського суду, на підставі якого первісно здійснено реєстрацію права власності на спірний об'єкт, не могло та не може бути підставою виникнення у будь-якої особи права власності на нерухоме майно, до того ж на земельній ділянці, яка належить територіальній громаді, а державна реєстрація права власності на нерухоме майно є одним з юридичних фактів у юридичному складі, необхідному для виникнення права власності, а самостійного значення щодо підстав виникнення права власності немає.

Згідно з усталеною практикою Верховного Суду реєстрація права власності на самочинне будівництво за особою, що здійснила таке будівництво, у силу положень законодавства та приписів ч. 2 ст. 376 ЦК України не змінює правового режиму такого будівництва як самочинного з метою застосування, зокрема, положень ч. 4 цієї статті.

Верховний Суд також звернув увагу, що розміщення будівлі у межах прибережної захисної смуги річки Либідь передбачає особливий режим використання земельної ділянки, а відсутність прав на землю та дозвільної документації свідчить про самочинність будівництва. За таких обставин власник земельної ділянки має право вимагати усунення порушень свого права, у тому числі шляхом знесення незаконно збудованого об'єкта.

Оскільки у цій справі спірний об'єкт нерухомого майна є самочинним будівництвом, а відповідач не набув права власності на таке майно та з огляду на відсутність рішення міської ради щодо передачі земельної ділянки під це майно у власність чи користування, КГС ВС виснував, що наявні підстави для задоволення позову про знесення такого об'єкта самочинного будівництва.

За результатами розгляду касаційну скаргу залишено без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 10.02.2026 у справі № 910/7133/25 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/134196917>.

3.3. Щодо передчасності застосування вимог про внесення вартості майна на депозит суду без встановлення характеру позову та добросовісності набувача на стадії відкриття провадження

Суд не вправі на стадії відкриття провадження у справі визначати характер позовних вимог, зокрема визначати їх як віндикаційні чи негаторні, встановлювати добросовісність набувача майна та застосовувати вимоги ч. 6 ст. 164 ГПК України (у редакції, пов'язаній із прийняттям Закону № 4292-IX) щодо внесення коштів спірного майна на депозитний рахунок суду, оскільки такі обставини підлягають встановленню виключно під час розгляду справи по суті, а тому їх застосування на стадії відкриття провадження є передчасним і свідчить про неправильне застосування норм процесуального права.

КГС ВС розглянула касаційну скаргу ТОВ за позовом прокурора в інтересах держави до міської ради та скаржника про усунення перешкод, визнання незаконними та скасування рішень, скасування державної реєстрації та зобов'язання вчинити дії.

Прокурор звернувся до господарського суду в інтересах держави з позовом про усунення перешкод у користуванні земельними ділянками загального користування, скасування рішень органу місцевого самоврядування та державної реєстрації права власності, а також зобов'язання повернути земельні ділянки територіальній громаді.

Позов обґрунтовано тим, що спірні земельні ділянки належать до земель рекреаційного призначення (озеленені території загального користування) та не можуть перебувати у приватній власності.

Суд першої інстанції залишив позов без руху, а згодом повернув його, виходячи з того, що позов фактично є віндикаційним, а тому позивач мав виконати вимоги ч. 6 ст. 164 ГПК України (внести кошти на депозит суду) згідно нормам Закону України від 12.03.2025 № 4292-IX «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача» (далі Закон № 4292-IX) та надати експертну оцінку земельних ділянок.

Постановою апеляційного суду скасовано ухвалу про повернення позову та направлено справу для вирішення питання про відкриття провадження. Суд, зазначивши, що норми процесуального права підлягають застосуванню у редакції, чинній на момент звернення прокурора з позовом, а ч. 6 ст. 164 ГПК України, яка набрала чинності після подання позову, не має зворотної дії у часі.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів зазначила, що згідно усталеної практики Верховного Суду, суд не наділений повноваженнями визначати спосіб захисту порушеного права на стадії відкриття провадження, оскільки саме позивач наділений правом на звернення та обов'язком визначення способу захисту.

Тобто визначення відповідачів, предмета та підстав спору є правом позивача. Натомість встановлення належності відповідачів й обґрунтованості позову –

обов'язком суду, який виконується під час розгляду справи, а не на стадії відкриття провадження.

КГС ВС наголошує, що визначення правової природи позовних вимог (зокрема, їх кваліфікація як віндикаційних чи негаторних), встановлення характеру спірних правовідносин, а також оцінка належності обраного способу захисту та статусу відповідача, у тому числі як добросовісного набувача, належать до повноважень суду під час розгляду справи по суті на підставі повної та всебічної оцінки доказів.

Разом з тим, колегія суддів зазначила, що на етапі вирішення питання про відкриття провадження суд позбавлений процесуальної можливості досліджувати доказові матеріали та надавати правову оцінку обставинам володіння майном. Тому суд не може передчасно застосовувати наслідки, передбачені законом виключно для випадків витребування майна від добросовісного набувача (а саме: вимагати обов'язкового внесення коштів на депозитний рахунок суду згідно з ч. 6 ст. 164 ГПК України до початку розгляду справи по суті), особливо у випадку, коли прокурор у позовній заяві прямо обґрунтовує свої вимоги з посиланням виключно на ст. 391 ЦК України.

Таким чином, за встановлених у цій справі обставин суд першої інстанції зробив неправильний висновок про залишення позову без розгляду. Суд дійшов висновку, що повернення позову було передчасним, оскільки суд першої інстанції фактично здійснив правову кваліфікацію спору на стадії відкриття провадження та безпідставно застосував процесуальні наслідки, які можуть наставати лише після з'ясування обставин справи.

Разом з тим, КГС ВС погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про відсутність підстав для про повернення позовної заяви, проте з інших підстав, ніж ті, що наведені у цій постанові, у зв'язку з чим мотивувальна частина оскаржуваної постанови підлягає зміні.

Таким чином, КГС ВС дійшов висновку, що застосування положень Закону № 4292-ІХ, зокрема щодо обов'язкового внесення вартості майна на депозит суду, можливе лише у випадку встановлення того, що заявлені вимоги є віндикаційними та що майно перебуває у добросовісного набувача, тоді як такі обставини не можуть бути встановлені на стадії відкриття провадження.

За результатами розгляду касаційну скаргу задоволено частково, постанову апеляційного суду залишено в силі змінивши її мотивувальну частину в редакції цієї постанови.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.02.2026 у справі № 910/4258/25 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/134307952>

4. Справи у спорах, що виникають із правочинів, зокрема договорів

4.1. Щодо порушення строку повідомлення про настання форс-мажорних обставин

Порушення передбаченого договором строку повідомлення контрагента про настання форс-мажорних обставин не означає автоматичної втрати права посилаючись на такі обставини, якщо у договорі прямо не встановлено відповідних наслідків. Водночас тривалі обставини непереборної сили не звільняють боржника від виконання грошового зобов'язання та не продовжують строк його виконання, якщо це прямо не передбачено в умовах договору або законі.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ-1 (позичальник) у справі за позовом АТ (кредитор) до ТОВ-1 (позичальник), ТОВ-2, ТОВ-3 та фізичної особи (поручителя) про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що договір зобов'язував у разі форс-мажору своєчасно письмово повідомити контрагента та надати підтверджуючі документи (сертифікат торгово-промислової палати), однак не передбачав автоматичного продовження строку повернення кредиту. Відповідач порушив порядок такого повідомлення.

Заперечуючи проти позову, відповідач посилався на військову агресію РФ та окупацію, надав сертифікат торгово-промислової палати і повідомив кредитора з порушенням встановленого строку, вказуючи на втрату доступу до майна та рахунків.

Господарський суд відмовив у позові, вважаючи що строк виконання зобов'язань продовжився на період дії форс-мажору.

Апеляційний господарський суд скасував це рішення та частково задовольнив позов, зазначивши що форс-мажор не звільняє від обов'язку повернення кредиту, а лише може звільнити від відповідальності за порушення строків виконання зобов'язання – за умови належного доведення впливу таких обставин.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що сертифікат торгово-промислової палати не є беззаперечним доказом наявності форс-мажорних обставин і підлягає оцінці в сукупності з іншими доказами; несвоєчасне повідомлення про настання форс-мажору саме собою не позбавляє права посилаючись на нього, якщо інше прямо не передбачено в договорі; тривалість форс-мажору не продовжує строк повернення кредиту, якщо договір не змінено; форс-мажор може впливати лише на відповідальність за порушення зобов'язання, але не на сам обов'язок сплатити борг.

Оскільки строк виконання зобов'язання сплив, а договір не містив положень про його автоматичне продовження у зв'язку з форс-мажором, грошове зобов'язання підлягає виконанню.

За результатами розгляду касаційної скарги постанову апеляційного суду залишено без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 10.12.2025 року у справі № 916/4003/24 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/134234444>

4.2. Щодо відповідальності за порушення обов'язку зареєструвати податкові накладні

Правова природа обов'язку з реєстрації податкових накладних є суто публічною, що унеможлиблює його трансформацію в цивільне зобов'язання навіть за згодою сторін у договорі. Оскільки сфера оподаткування регулюється імперативними нормами, будь-яке договірне регулювання, що їм суперечить, не створює передбачених договором правових наслідків, не надає підстав для застосування договірної відповідальності.

ОП КГС ВС розглянула касаційну скаргу ТОВ-1 у справі за позовом скаржника до ТОВ-2 про стягнення неустойки у розмірі за порушення зобов'язань з реєстрації податкової накладної у Єдиному реєстрі податкових накладних.

Місцевий господарський суд рішенням, залишеним без змін постановою апеляційного господарського суду, у задоволенні позову відмовив.

На розгляд ОП КГС ВС передано питання щодо потреби відступити від висновку про те, що невиконання або неналежне виконання умов договору (здійснення реєстрації податкової накладної тощо) не є правопорушенням у сфері господарювання.

ОЦІНКА СУДУ

ОП КГС ВС зазначила, що порядок складання та реєстрації податкових накладних унормовано в ПК України, який за п. 1.1 ст. 1 регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів.

ПК України не передбачає застосування до правовідносин у сфері справляння податків і зборів правила «дозволено все, що не заборонено», як і не надає можливості застосування до цих правовідносин цивільного законодавства, у тому числі законодавства, що регулює зобов'язальні правовідносини сторін. Ці норми є імперативними, тобто такими, що не допускають ніяких відхилень, можливості їх зміни шляхом узгодження цих змін сторонами.

ОП КГС ВС висувала, що обов'язок продавця зареєструвати податкову накладну є обов'язком платника податку в публічно-правових відносинах, а не обов'язком перед покупцем. Включення до приватноправового договору обов'язків, які належать до сфери регулювання податкового законодавства, не перетворює їх на цивільні незалежно від волевиявлення сторін договору. У разі невідповідності договірному регулюванню приписам імперативних норм застосуванню в будь-якому разі підлягають саме імперативні норми.

Отже, таке договірне регулювання не створює передбачених ним правових наслідків, не надає підстав для застосування договірної відповідальності. Відповідно, сторони не можуть визначати взаємні права та обов'язки у спосіб, який суперечить чинному публічному порядку, порушує положення Конституції України, не відповідає загальним засадам цивільного законодавства, які обмежують свободу договору (справедливість, добросовісність, розумність). Домовленість сторін договору про врегулювання своїх відносин усупереч наявним у законодавстві обмеженням

не спричиняє встановлення відповідного права та/або обов'язку, як і його зміни та припинення.

За результатами розгляду касаційної скарги рішення судів попередніх інстанцій залишено без змін.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 06.02.2026 року у справі № 904/2953/24 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/133947007>

5. Процесуальні питання

5.1. Щодо належного суб'єктного складу сторін у спорі про визнання недійсним договору оренди державного майна

У справах за позовом заінтересованої особи про визнання недійсним договору як відповідачі мають залучатись всі сторони правочину. Незалучення сторони договору як співвідповідача за наявності обов'язкової процесуальної співучасті є самостійною підставою для відмови в позові. Визначення складу відповідачів є правом позивача, однак перевірка їх належності – обов'язком суду.

Судова палата КГС ВС розглянула касаційну скаргу ФДМУ у справі за позовом прокурора в інтересах держави в особі МОН України та Полтавської ОВА до ФОП та ФДМУ про визнання недійсним договору оренди щодо нежитлового приміщення, яке перебуває на балансі ПТУ, та про зобов'язання повернути це майно. ПТУ було залучено до участі у справі як третю особу.

Господарський суд рішенням, залишеним без змін постановою апеляційного господарського суду в частині результатів вирішення позовних вимог, позов задовольнив.

Судами встановлено, що первісний договір укладено між РВ ФДМУ (орендодавцем) і ФОП (орендарем). У подальшому строк дії договору неодноразово продовжувався додатковими угодами. Після набрання чинності Законом України № 157-IX «Про оренду державного та комунального майна» (далі – Закон № 157-IX) договір був продовжений за результатами електронного аукціону та 27.01.2021 викладений у новій редакції як тристоронній – між орендодавцем, орендарем і балансоутримувачем (ПТУ).

ОЦІНКА СУДУ

Прокурор звернувся до суду в інтересах держави в особі МОН України та ОВА з позовом до ФОП та РВ ФДМУ про визнання недійсним договору оренди державного нерухомого майна, предметом якого є нежитлове приміщення, що перебуває на балансі ПТУ № 31, залученого до участі у справі як третю особу.

Судами встановлено, що за цим договором орендодавець передав орендарю приміщення для здійснення медичної практики (стоматологічного кабінету) строком до 08.01.2015, який у подальшому неодноразово продовжувався додатковими угодами та новим договором після проведення електронного аукціону – до 08.11.2025.

КГС ВС зазначив, що суд здійснює захист лише порушених, невизнаних або оспорюваних прав чи інтересів, а судовий розгляд відбувається в межах заявлених вимог і на підставі поданих доказів. Відповідно до Конституції України та Закону «Про прокуратуру» прокурор здійснює представництво інтересів держави у виключних випадках, зокрема коли уповноважений орган не здійснює або неналежно здійснює їх захист, і повинен обґрунтувати наявність таких підстав. При цьому саме прокурор визначає склад відповідачів залежно від характеру спірних правовідносин, а суд під час розгляду справи перевіряє належність відповідачів і обґрунтованість позову. Також зазначено, що у процесі можлива участь кількох відповідачів, якщо їх права чи обов'язки пов'язані між собою, а поняття сторони у процесі (позивач і відповідач) не завжди збігається з належними сторонами у матеріально-правовому спорі.

КГС ВС зауважив, що відповідач - це особа, яка, на думку позивача або відповідного уповноваженого суб'єкта, порушила, не визнала чи оспорила суб'єктивні права, свободи чи інтереси позивача. Відповідач залучається до участі у справі у зв'язку з позовною вимогою, яка пред'являється до нього.

Особами, які беруть участь у справі про визнання правочину недійсним, є насамперед сторони правочину. Зокрема, у справі за позовом заінтересованої особи про визнання недійсним договору як відповідачі мають залучатись всі сторони правочину, а тому належними відповідачами є сторони оспорюваного договору, а не одна із них.

У справах про визнання правочину недійсним суд зобов'язаний визначити належний суб'єктний склад, який має включати всіх сторін правочину. У разі подання позову до неналежного відповідача, незалучення співвідповідача та відсутності клопотань про заміну відповідача суд відмовляє в позові з цих підстав. Відтак кожна сторона оспорюваного правочину повинна мати статус відповідача, з огляду не лише на участь у договорі, а й можливі порушення при його укладенні, тому ПТУ № 31 мало бути залучене як співвідповідач.

Прокурор не визначив ПТУ № 31 як співвідповідача в справі та не заявляв клопотань про його залучення до участі у справі як співвідповідача. Навпаки, Прокурор заперечив проти залучення ПТУ № 31 до участі у справі як співвідповідача, посилаючись на те, що ПТУ № 31 є балансоутримувачем за договором, на якого лише покладено обов'язок передачі приміщення орендареві, стягнення орендної плати та оформлення процесу повернення майна.

Судова палата зазначила, що визначення у позові складу сторін у справі (позивача та відповідача) має відповідати реальному складу учасників спору у спірних правовідносинах та має на меті ефективний захист порушених прав (свобод, інтересів) особи, яка вважає, що вони порушені, із залученням необхідного кола осіб, які мають відповідати за позовом. Незалучення до участі у справі особи як співвідповідача за умови наявності обов'язкової процесуальної співучасті є підставою для відмови у задоволенні позову через неналежний суб'єктний склад.

Якщо заявлені позивачем вимоги безпосередньо стосуються прав та обов'язків іншої особи, яка не залучена до участі у справі в якості відповідача, вони не можуть бути розглянуті судом, оскільки лише за наявності належного складу відповідачів у справі суд у змозі вирішувати питання про обґрунтованість позовних вимог та вирішити питання про їх задоволення.

Пред'явлення позовної вимоги до неналежного відповідача є самостійною підставою для відмови в позові та виключає необхідність надавати оцінку іншим аргументам скажника, які стосуються передусім з'ясування обставин обґрунтованості / необґрунтованості позову, оскільки дослідженню цих обставин має передувати встановлення належного суб'єктного складу учасників спірних правовідносин.

Незалучення всіх належних відповідачів виключає можливість вирішення судом спору про визнання недійсним договору по суті заявлених вимог.

КГС ВС касаційну скаргу ФДМУ задовольнив, судові рішення попередніх інстанцій скасував та прийняв нове рішення, яким у задоволенні позову відмовив.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 16.10.2025 у справі № 917/1173/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133719376>

5.2. Щодо належного відповідача у справах про захист ділової репутації та відповідальності за поширення недостовірної інформації

Матеріал, розміщений шляхом гіперпосилання на публікацію іншого медіа та короткого її викладення, не означає автоматичної відповідальності за весь зміст першоджерела. Належним відповідачем у справах про захист ділової репутації у разі поширення інформації в мережі «Інтернет» є автор матеріалу та власник вебсайту, на якому цей матеріал розміщено. Саме позивач повинен визначити належне коло відповідачів з урахуванням правової природи спірних правовідносин і характеру поширення інформації.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ГО у спорі за позовом ТОВ-1 до ТОВ-2 за участю третьої особи, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, на стороні відповідача – ГО про захист ділової репутації.

Позов мотивовано тим, що на вебсайті відповідача розміщено короткий виклад журналістського розслідування та гіперпосилання на публікацію, оприлюднену іншим медіа, що, на думку позивача, призвело до поширення недостовірної інформації.

Господарський суд рішенням, залишеним без змін постановою апеляційного господарського суду, позов задовольнив. Суди дійшли висновку про поширення відповідачем інформації, її належність до позивача, недостовірність та порушення ділової репутації.

ОЦІНКА СУДУ

Переглядаючи справу, КГС ВС звернув увагу, що зокрема факт розміщення гіперпосилання не означає, що третя особа взяла на себе відповідальність за повний зміст публікації.

КГС ВС зазначив, що гіперпосилання є технічним способом відсилання до іншого ресурсу і не тотожне самостійному поширенню всього змісту такого ресурсу. Відповідальність можлива лише в тому обсязі, в якому інформація безпосередньо відтворена або подана відповідачем як власне повідомлення.

Крім того, КГС ВС наголосив на необхідності розмежовувати фактичні твердження та оціночні судження, а також з'ясувати, чи довів позивач недостовірність саме тих відомостей, які поширив відповідач.

З огляду на викладене Верховний Суд зауважив про важливість встановлювати обсяг фактичного поширення інформації конкретним відповідачем та не покладати на нього відповідальності за весь зміст матеріалу третьої особи лише через наявність гіперпосилання.

КГС ВС вказав, що належними відповідачами у разі поширення інформації в інтернеті є автор матеріалу та власник вебсайту, на якому він розміщений. Якщо автор відомий, саме він має бути залучений до участі у справі.

КГС ВС дійшов висновку про передчасність висновків судів попередніх інстанцій щодо належності відповідача та повноти встановлення юридичного складу правопорушення.

За результатами розгляду касаційної скарги рішення судів попередніх інстанцій скасовано, справу передано на новий розгляд.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.02.2026 у справі № 910/14711/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134196890>

5.3. Щодо використання в господарській справі матеріалів досудового розслідування без письмового дозволу на розголошення відомостей

Матеріали досудового розслідування, використані без письмового дозволу слідчого або прокурора, є недопустимими доказами у господарській справі (ст. 222 КПК України). Для встановлення факту засмічення суд має оцінювати всі надані сторонами докази в їх сукупності, включаючи акти огляду земельної ділянки контролюючим органом, припис про усунення порушень, довідки державних інспекторів, матеріали космічного знімання, геодезичні схеми та інші документи, що підтверджують наявність несанкціонованого сміттєзвалища.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу комунального підприємства у справі за позовом прокурора в інтересах держави до комунального підприємства про зобов'язання ліквідувати несанкціоноване сміттєзвалище на земельній ділянці комунальної власності. Позов обґрунтовано тим, що в межах досудового розслідування у кримінальному провадженні прокуратура встановила факт розміщення несанкціонованого сміттєзвалища на земельній ділянці комунальної власності, чим заподіяно значну шкоду навколишньому середовищу. Припис екологічної інспекції про усунення порушень підприємство не виконало.

Господарський суду рішенням, яке апеляційний господарський суд постановою залишив без змін, позов задовольнив. Суди попередніх інстанцій при встановленні

обставини порушення підприємством природоохоронного законодавства та законодавства у сфері поводження з відходами, зокрема, врахували матеріали досудового розслідування у кримінальному провадженні.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що відомості досудового розслідування можуть розголошуватися лише з дозволу слідчого або прокурора. Оскільки такого дозволу в матеріалах справи не було, суди помилково врахували відповідні матеріали кримінального провадження як докази.

Водночас КГС ВС підкреслив, що суди встановили факт порушення екологічного законодавства не лише на підставі матеріалів кримінального провадження, а й за сукупністю інших доказів: актів інспекції, приписів, довідок екологічного інспектора, матеріалів космічного знімання тощо. Належність і допустимість цих доказів не була спростована. За таких обставин помилкове врахування матеріалів досудового розслідування не вплинуло на правильність висновків судів по суті спору.

За результатами розгляду касаційну скаргу комунального підприємства залишено без задоволення, судові рішення попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.02.2026 у справі № 910/7638/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134085355>

5.4. Щодо покладення судових витрат за результатом розгляду позову уповноваженої особи засновника (учасника) боржника саме на неї, а не на особу, чії інтереси вона представляє

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника на відміну від особи, яка є представником учасника справи відповідно до приписів ст. 58 ГПК України, має самостійний процесуальний статус у справі про банкрутство.

Тому розподіл судових витрат за результатами розгляду позову уповноваженої особи засновника (учасника) боржника здійснюється за правилами, передбаченими ст. 129 ГПК України.

У провадженні Господарського суду Київської області перебувала справа про банкрутство ТОВ «Бориспільський комбікормовий завод» на стадії ліквідаційної процедури.

Уповноважена особа засновника (учасника) боржника в межах цієї справи звернулася до суду з позовом про визнання вимог кредитора погашеними та відшкодування перевищення вартості предмета іпотеки над розміром забезпечених нею вимог.

Апеляційний суд залишив без змін рішення суду першої інстанції, яким суд відмовив у задоволенні позову, і присудив до стягнення з уповноваженої особи засновника (учасника) боржника в дохід Державного бюджету України суму судового збору за подання апеляційної скарги.

Уповноважена особа засновника (учасника) боржника оскаржила в касаційному порядку постанову апеляційного суду в частині стягнення з неї судового збору, стверджуючи що вона діяла не від власного імені, а як представник єдиного учасника і засновника боржника. Тому процесуальні наслідки щодо сплати судового збору поширюються виключно на особу, яку вона представляє.

ОЦІНКА СУДУ

У ст. 1 КУзПБ визначено, що одним з учасників справи про банкрутство може бути уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника – особа, уповноважена вищим органом управління боржника представляти інтереси засновників під час провадження у справі про банкрутство з правом дорадчого голосу.

З огляду на те що правове регулювання статусу учасників у справі про банкрутство регламентоване як нормами ГПК України, так і спеціальним законом – КУзПБ, зміст правосуб'єктності та особливості процесуального статусу конкретного учасника справи розкриваються шляхом системного тлумачення норм цих законодавчих актів з урахуванням певної стадії процедури банкрутства.

КГС ВС зазначив, що особа, яка є представником учасника справи відповідно до приписів ст. 58 ГПК України, на відміну від уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника не має самостійного процесуального статусу у справі про банкрутство.

У цій справі уповноважена особа засновника (учасника) боржника діє не як фізична особа та/або адвокат / представник в інтересах засновника (учасника) боржника в розумінні ст. 58 ГПК України, а як самостійний суб'єкт провадження у справі, учасник у справі про банкрутство боржника – уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника (абз. 30 ч. 1 ст. 1 КУзПБ), що виступає у спірних правовідносинах стороною – позивачем у спорі, який вирішується за правилами позовного провадження згідно зі ст. 7 КУзПБ в межах справи про банкрутство.

КГС ВС виснував, що, ухваливши рішення про відмову в задоволенні апеляційної скарги уповноваженої особи засновника (учасника) боржника та поклавши саме на неї витрати зі сплати судового збору за подання апеляційної скарги, суд апеляційної інстанції правильно розподілив судові витрати.

З огляду на викладене КГС ВС залишив без змін постанову апеляційного господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 27.01.2026 у справі № 911/2794/21(911/2037/23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133908565>.

Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР за лютий 2026 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного господарського суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду, судові палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Київ, 2026. – 22 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua